

víncies de Tarragona i Lleida. Això permet suposar que, després d'una curiosa exploració d'aquestes i de Montseny, Montserrat, Vall d'Aràn i alguna altra localitat típica, podrien citar-se algunes espècies més de les que aquí figuren, aixís com constatar amb exactitut la presència d'alguna espècie que tinc per quelcom dubtosa.

Barcelona 14 de Mars de 1916.

El plet de la falguera del "Pasteral"

PER

J. M. DE BARNOLA, S. J.

Bon tros de camí és tindria avençat en l'estudi descriptiu de les espècies orgàniques, tant vegetals com zoològiques, si totes les descripcions que d'elles fan els autors en llibres especialitzats, fossin sempre exactes, precises i complertes, i si sobre d'això no's tingués encara que haver compte de la sinonímia, verdader caos de la sistemàtica i causa de la pèrdua d'un temps preciós pels naturalistes, com molt bé feu remarcar l'erudit malacòlec Paul Fischer (1). Ara, si s'ensopega amb aquestes dugues causes d'erro, tenen d'esdevenir com a natural conseqüència *forçoses*, però *involuntaries*, equivocacions al fer la diagnosi de les espècies. Gens, doncs, té d'extrany el dubte que formulàrem primerament en les comunicacions científiques del mes d'Octubre de 1914, que'ns determinà posteriorment a escriure una nota més extensa, que no aparegué en nostre Butlletí fins a Maig de 1915. Dubte resolt explícit i concretament en un article de nostre honorable consoci, Dr. Cadevall, mitjansant una interessant corres-

(1) «La appreciation de ces synonymes dévore une partie du temps consacré aux sciences naturelles». *Manuel de Conchyliologie*, p. 321.

pondència amb el Dr. Christ de Basilea, quals descripcions (copiades en nostra nota de referència) havien sigut causa del mateix.

Efectivament, la disconformitat de la descripció que de *Pellaea hastata* (L.) Link. fa el Dr. Christ, amb els caràcters que presenta la planta del Pasteral, i pel contrari la conformitat amb la de *P. calomelanos* (Swartz) Link. (1), ens decidí a adoptar aquest nom, en tant que no tinguérem «datos més positius en contra» (2). Nostra primera intenció fou la de escriure al Dr. Christ; mes havent llegit en el Butlletí de la Soc. Arag. de C. N., per aquella data, que estava greument malalt, deixàrem de fer-ho; tant de més que, no sabem pas. com ens ficarem al cap la idea de la seva mort; lo que'ns feu pensar en comunicar-nos amb el Dr. C. Christensen, de Copenhague, en quals treballs pteriològics havia col·laborat el Dr. Christ; però la circumstància de la guerra ens feu desistir del nou plan i publicar nostra nota en la forma que'ns semblà més adequada, fiant-nos, segons ja tenim exposat, de les descripcions del docte Professor de Basilea.

Sortosament dit senyor, encara que segons sembla amb la salut bon xic gastada, viu, i consultat per el Dr. Cadevall contesta *confessant que ell havia anomenat «Pellaea calomelanos» la especie petita*, (que és la del Pasteral (!), precisament com nosaltres la clasificàrem a la vista de la descripció del Dr. Christ). Però més tard, al publicar-se el «Index Filicum» pel Dr. Christensen, poguí remarcar que Thunberg, en 1800 (un any avans que Swartz), la havia anomenat *hastata*, encara que inclosa en el gènere *Pteris*. Cosa que nosaltres ja ferem notar en nostra nota: «Precisament.....» (cap al fi). Però s'ens preguntarà ¿per què no atenguérem a la dita prioritat? Doncs precisament perque la descripció del propi Christ no convenia amb els caràcters de *hastata*, aixís com les descripcions de Hooker and Backer; i no coneixent per altra part la descripció d'en Thunberg, lo racional era seguir les diagnosis que teniem a mà. A més, les nombroses figures d'en Ettinhausen (3) relatives a *hastata* i *calomelanos* confrontades amb l'exemplar del Pasteral porten a aquesta especie, més bé que'n aquella; sols que per no donar dit autor la descripció d'aquesta més que en comparació amb un altra especie semblant (*Pteris cordata* Cav. = *Pellaea cordata* (Cav.) Sm.) (4), no aduiren aleshores

(1) H. Christ «Die Farnkauter der Erde», p. p. 160 i 161 respectivament.

(2) «Butll. de la Instit. Catal. d'Hist. Nat.», Maig de 1915.

(3) «Die Farnkrauter der Jetztwelt», p. 89, fig. 7 i 8 de la lám. 5^a, 7 de la 51, 4, 5 i 6 de la 52.

(4) V. Christensen «Index Filicum», p. 595 i 479, respectivament.

la seva autoritat, amb tot i lo que puguin valer les varies representacions gràfiques que adueix.

La confessió doncs d'en Christ, tan digna com espontània, talla de colp tota discussió possible, decantant definitivament el pés de la balança cap a *hastata*. Cal per tant atènyer-s'hi en endavant.

La «circumstància de no mentar el doctor Christ per a rès la »*P. Calomelanos* en cap del *deu llocs* on cita la *P. hastata* en la »seva recent obra *Die Geographie der Farne*, 1910, per si sola rès diu en contra de la no existència de la especie; car es un tractat de geografia botànica, adhuc limitant-lo a un sol grupu fitològic, com en el cas present a les Falgueres, no és lloc apropiat per a citar les especies com si's tractés d'una obra descriptiva, una verdadera Flora. En aquest punt no podem coincidir amb nostre distingit consoci, com tampoc en el de considerar com insuficients per a la distinció d'especies les diferències, més ben dit caràcters, que copiàrem, doncs diu: «diferències que, al nostre entendre, lluny d'ésser *prou marca-des*, difícilment mereixen la categoria d'específiques». I això: 1.er perquè segons confessió propia, citant copies de cartes d'en Christ, la especie dita avans *calomelanos* deu ésser per raó de prioritat, *hastata*; i la que'n deia *hastata*, per la mateixa llei s'en deu dir *viridis* (Forsk.) Prantl. (1); i 2.^{on} perquè del text del Christ i dels séus documents epistolars es dedueix la existència de les dugues especies.

En resum, atessa la rectificació i confessió del il·lustrat Professor de Basilea, la falguera del Pasteral, igual a una del S. del Africa, i per tant especie antàrtica, deu ésser per raó de la llei de prioritat i, ben compulsades les sinonimies: *Pellaea hastata* (Thbg.) Prantl., i per conseqüència la descripció que fa de *calomelanos* (Sw.) Link, deu atribuir-se an aquella, i la que dóna de *Hastata* (L.) Link, deu reservar-se per a *viridis* (Forsk.) Prantl.

Amb lo dit resta resolt el plet del nom de la cèlebre falguera del Pasteral, mercès al interès del Dr. Cadevall en esbrinar fins al cap les dificultats que's presentaven en la seva indagació; i amb això donariem per finida nostra tasca si en l'article de dit senyor no hi hagués un corolari, respecte del qual ens pertoca fer unes observacions. Al afirmar nosaltres que la *Notholaena marantae* R. Br. no havia sigut tornada a trobar per en Pau i en Cadevall a on la descobrí

(1) C. Christ l. c., i Cirtensen L. c., pàg. 483, ll. 36 a 41.

en Vayreda (V. nostre Butli. d'Oct. de 1914, p. 118). ens afermaven en paraules textuals del propi Dr. Cadevall, en ses notes *Plantas citadas en Montserrat de existencia dudosa*, publicades en el *Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales* (1), a on es llegeix: *Notholaena marantae*, R. Br.—«Prescindiendo de la »referencia de Bout., parece que el único lugar donde positivamente »se ha encontrado es la *Garrinada*, junto a Olot, donde la llevó »Vayr. en 1890, con la *Cheilanthes odora*, Sw. Al año siguiente me »ofreció un ejemplar, pero yo no supe ya encontrar en aquella »reducida colina ni una ni otra especie».—Sembla que al citar-la més tard en ses *Notas fitogeográficas críticas* (1909-1910) deuria haver-ne fet alusió, ja que segons l'aforisme: *Scripta manent*. Si nosaltres no ferem esment de la cita de referència, és perquè publicades dites *Notas* en una època en que erem lluny de nostra terra, trigàrem en tenir ocasió de llegir-les. L'altra observació que'ns cal fer és del *Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm., que tenim «trovat en les esquerdes de les roques de la dreuera de Vallvidrera» en 1893 (2). Certament no coneixem la altitud de la *Moleta* de la serralada de l'Ubach, (cita del Dr. Cadevall), però pensem que's d'una longitud i latitud superiors a la localitat de nostra trovalla.

Sarrià, Abril 1916.

(1) Nov., 9, 1904, p. 244, l. 23 a 28.

(2) Butll. de l'Inst. Cat., d'Hist. Nat., Abril-Juny, 1909, n. 19-21, p. 69.